

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Band: 45 (1931)

Artikel: Chapitani Lennert, l'hom dal Segner
Autor: Filli, R. / Berling, Gosta / Lagerlot, Selma
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-201853>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 13.10.2024

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Chapitaní Lennert, l'hom dal Segner.

Our da GÖSTA BERLING, da SELMA LAGERLÖF.

Versiun da Rev. R. FILLI.

Id eira ün davomezdi dal mais aguost, cha chapitaní Lennert capitet ill'ustaria da Brobí e get directamaing gio in cuschina. El eira vairamaing instradà per ir a cha ad Helgesäter, chi sta üna mezz'ura plü vers saira al ur dal god.

Ma chapitaní Lennert nu savaiv'amo quella vouta, d'el vess da dvantar ün mess dal Segner qua sün terra. Seis cour güvlaiva d'algrezcha da pudair bainbod revair sa cha. Que l'eira it mal a man; ma uoss'eir'el a chasa e tuot staid'as müdar in bain. El nu savaiv'amo, d'el vess dad esser ün da quels chi nu po posar suot seis agen tet e's s-chodar pro sí'aigna platta.

El vaiv'ün bun umor. Nu chattand ingün in cuschina, cumanzet el là a far il bluord. El sgurdinet tuot ils fils vi dal talèr, lura büttet el il giat vi sül chan, ed ün udiv'ün toc dalöntschi la viera cha quaints duos faivan. Es eiran uschiglö duos buns camerads; ma immez la cumbatta invlidettan els lur vegli'amicizia e's clapettan aint cun lur griffas güzzas. Lur pail staiva be gualiv sü e lur ögls glüschivan sco'l chöttel. Il carneval clamet nanpro l'ustera. Ma sün üsch as fermet ella per contemplar l'hom chi raiiv'a tuot pudair a vair quaistas bes-chas chi as s-charplinaivan. Ella il cognuschet subit. Ma l'ultima vouta d'ella l'avaiva viss as rechattaiv'el sün ün char in mans da la pulizia ed avaiiv'ils mans liats. Ella pudaiva s'algordar amo fich bain da que. Id eira avant tschinch ans e mez. Ün di cha la duonna maestralessa eira ida sül marchà, vaivan laders involà tuot seis clinöz: bliers anels, manins e broschas, cha la duonna pretschaiva fich; perche la granda part eira roba ertada e regals. E que tuot eira uossa spari per nu chattar mai plü. Ma i nu get lönch, schi gniva dit intuorn, cha il chapitaní Lennert saja il lader.

La cuntadina nun ha pudü chapir, cha ün simil impissamaint pudess be ir intuorn. Nun eira quaist chapitani ün galantom tras e tras? El s'avaiva maridà pür tard e vivaiva in pasch ed armonia cun sia duonna. Sia paja e'l pitschen rechav da seis bainet al bastaivan cumplettamaing. Che'l vess qua pudü stimular dad ir ad involar anels vegls e manins! Ma amo plü singular eira que, ch'ün pudaiva dar ledscha a da quaistas filistocas. Intant ün ha cret, e las comprovas eiran fich gravantas per nos chapitani. El füt natüralmaing degradà e büttà per tschinch ans in preschun.

El vaiva s'vess dit d'esser stat a faira, ma ch'el saja parti da là sainz'udir zischt da l'invöl. Per via haj'el lura chattà üna gluva veglia, trida, e tut quella a chasa per seis infants. Ma quaista gluva eira d'or vegl e toccaiva pro quella roba involada. Que füt sia disfortüna. Ma la cuolpa da que tuot eira ün tschert Sintram. Ün dschaiva d'el, ch'el füess il diavel in persona. Quel l'avaiva denunzchà e figüraiva uossa sco testimoni davant güdisch. Ad el s'vess vess que toc da gnir cità davant güdisch pervia d'ün imbruogliun, e Lennert vess gnü da cumparair sco perdüta; ma per guinchir our ad üna cundanna turpschusa, fet el quaist tur trid a Lennert.

L'ustera nu pudaiva volver l'ögl davent da quaist hom. El vaiva survgni ils chavels grischs e staiva ün pa davant gio; sainza dubi vaiv'el fat tras bler. Ma sia tschera amiaivla e seis anim gioviai avaiiv'el amo adüna. Que eira amo quel medem chapitani Lennert, chi la vaiva cumpagnada pro l'utèr, cur ch'ell'eir'amo spusa, e chi avaiiva sotà cun ella il di da las nozzas. El stuvaiva sgür amo uossa as fermar e discuorrer cun mindün ch'el inscuntraiva e far cun el ün per nardats e chatschar a mincha uffantet ün per raps in giloffa. Sgür ch'el dschess amo a mincha duonna veglia, ch'ella gniss mincha di plü giuvna e plü bella. Tü dar Segner, hei hei!

„O, anda Chatrina, nu vais plü buonder da'm vair in fatscha?“ cumanzet el.

Vairamaing eir'el gnü qua in ustaria per s'inraschir davo'ls seis e dumandar, sch'ün il spetta a chasa. Els stovaivan tantüna savair, ch'el gniss uossa our d'preschun.

L'ustera al savet da dar be bunas novas. Sia duonna saja statta valenta e brava sco ün hom. Ella s'haja dostada sün seis bainet e que la saja ida bain a man. Ils uffants sajan frisks, e que saja ün gust da'ls vair. E ch'els il spettan franc e tschert. Cha sia consorta saja üna duonna seria, chi nu sta a bajoccar cullas cumars da que ch'ella vuol tour per mans; ma cha tant sapch'ella tuottüna, cha ingün nun haja pudü mangiar cul sdun da Lennert o sezzer sün sia chadria, intant ch'el eira davent, e cha quaista prümavaira nu saja passà ün di ch'ella nu füss ida fin oura pro la storta a vair, scha seis hom nu gniss. E ch'ell'haja pinà per el ün büschmaint nouv cun pon tessü sves. Que tuot dschaiva bain, ch'ella il spettest, eir sch'ella nu dschaiva cun orma qualchosa.

„Ma schi Vus nu crajais que da mai?“ dumandet el.

„Na, sar chapitani, ingün'orma nu craja que,“ respundet la cuntadina.

Qua nun avaiiv'il chapitani plü pos e vulaiiva ir a chasa.

Ma sün üsch s'imbattet el in ün pêr amis vegls. Que eiran, sainza ch'el sves füss stat que, barracuns, chi laivan güst ir a l'ustaria. Quel malprüvè Sintram ils vaiiv'invüdà aint per salvar da cumpagnia seis anniversari. La cumpagnia al strendschet cordialmaing il man, al dand il bainvgnand. Eir Sintram fet que. El dschet:

„Char Lennert, tü poust esser sgür cha nos Segner vaiva cumbinà quaist tuot per teis bain.“

„Tascha, toc asen,“ dschet Lennert cun tun alterà. „Crajust Tü ch'eu nu sapcha, cha na nos Segner nu t'ha preservà da la fuordha?“

Ils oters s'mettettan a rir; ma Sintram nu fet da que ingün cas, güst il cuntrari, que'l faiiv'amo plaschair, sch'ün al daiva d'incleger ch'el füss in bunas cun quel cuggio. Els strettan dimena a nos chapitani darcheu inaint be per far impringias, ch'el possa lura subit ir inavant. Ma que nu füt bun per el. Id eira uossa plü da tschinch ans ch'el nun avaiiva bavü inguotta. Probabelmaing ch'el nun avaiiva mangià tuotta di inguotta ed eira stanguel fiac dal lung viadi. Perque al fütan ün per magöls già da massa.

Cur cha'ls barracuns l'avettan in quel stadi, ch'el nu sa-vaiva che ch'el fess, il sforzettan els da baiver amo üna pruna da magöls sur cheu oura. Els nu maniaivan mal, al cuntrari, els cuivan da cour gugent ad el, chi nun avaiva durante tschinch ans bavü inguotta, ün bun guot vin.

Que eir'uschiglö ün hom solid tras e tras, e ch'el nu laiva uoss'as metter a far barraca, ais natüral; perche el laiva tuornar pro duonn'ed infants. Ma invezza da que dormiva el uossa aint in stüva d'ustaria sün ün banc.

Ün famus mumaint per ils barracuns. Ün d'els, Gösta, pigliet ün toc charbun ed ün per guots sü da gilüdas e pitturet üna dretta gigna da malfattur. El pitturet ün ögl nair, fet cumpair sül nas üna granda natta cotschna, glischet ils chavels gio aint ils ögls e s-charbunet sü ün pa la fatscha. Cur ch'els avaivan ris brav da que, laiv'il pittur darcheu far gio tuot.

„O lascha,“ dschet Sintram, „el po davo, cur ch'el ais sdasdà, vair aint il spejel che ün bel ch'el ais. El svesst stuvarà rir da que.

Ushè il laschet ün uossa cun pos, ed ingün nu pensaiva plü al chapitani. La bavarella düret tuotta not, e pür cur chi fet di s'instradettan els vers chasa. In lur testas eira plü spiert da vin co güdizi. Uossa as trattaiva que, che ch'ün less tour a man cul chapitani Lennert.

„Nus l'accumpagnain a chasa,“ dschet Sintram. „Pensai be che algrezcha cha sa duonna varà al vair! Be a pensar a que am vegnan las larmas. Nus il manain a chasa.“

Els eiran tuots insembel commoss da l'impissamaint, che dalet cha quaista duonna seria, sütta varà.

Els squassettan il chapitani, fin ch'el as sdasdet, e'l portettan lura oura sül char, cha'l famagl vaiva intant pinà. Lura get l'intera cumpagnia vi ad Helgesäter. Qualchüns d'els s'avaivan cupidats ed eiran bod dats gio dal char; ils oters chantaivan per nu's cupidar. Els avaivan tuots insembel drettas tscheras da lumpamainta.

Intant eiran els arrivats al lö. Els fermettan ils chavals, pigliettan a Lennert gio dal char, e duos il manettan a bratschas vi pro la chasa.

„Sdaisda't üna vouta, Lennert,“ al dschettan els. „Tü est uossa a chasa! Nu vezzast, inu cha tü est?“

Cun stainta avrit el seis ögls ed eira tuot commoss, ch'els l'avaivan cumpagnà a chasa.

„Amis,“ dschet el, „eu n'ha dumandà al Segner, perche ch'el fet gnir tant dal mal sur da mai.“

„Tascha, Lennert, lascha da predgiar,“ al sbrüit ün.

„O lascha'l discuorrer,“ disch Sintram, „el tavella tant bain.“

„Eu nu pudaiva chapir,“ continuescha il chapitani, „ma uoss'incleg eu seis maniamaint. Il Segner am laiva mussar che amis ch'eu n'ha. Amis chi m'accumpagnan a chasa per vair l'algrezcha da mai e da mia duonna. Cungualà cun quaist nu sun tschinch ans da preschun inguotta.“

Uossa det ün d'els ün pêr brav clocs sün porta. Ils barracuns nun avettan plü temp da tadlar.

Quaint s'udit ün srantunar. Qualchün avrit la fnestra e pac mumaint davo füt trat nan il chadenatsch, e davant els staiva la duonna dal chapitani.

„Che lais?“ dumandet ella.

„Qua at manain teis hom“, udit ün üna vusch.

Ün al det ün stumpel, ch'el get vi per ella sü, e qua pudet ella vaira che gigna da malfattur ch'el vaiva e quant stuorn ch'el eira. E davo el vezzet ella ün'intera cumpagnia da glieud chargiada sco seis hom.

Ella get ün per pass inavo, ed el davo ad ella culla bratscha schladada oura.

„Tü est i sco ün lader,“ exlamet ella, „e sco ün lump tuornast a chasa,“ e's volvet per ir.

El nu l'incleget e la laiva ir davo, ma qua al det ella ün stumpel.

„Crajast tü ch'eu vöglia artschaiver ün simül campel sco patrun da mia chasa e da meis infants?“

Ella serret la porta e fet nan il chadenatsch:

Chapitani Lennert saglit vi pro la porta e provaiva da l'avrir.

Ils barracuns nu pudaivan plü tgnair il scuffel. El avaiva fat uschè da grand cun sia duonna, ed uossa nu laiva quaista plü savair novas d'el.

Cur cha Lennert ils udit a rir, currit el davo per als dar üna crunzlada, ma els as büttetan sün lur char e davent. Ed el

davo. Ma in sia schmania s'intopet el in ün crap e s'inchambüerlet. Cur ch'el füt darcheu in pè al gnit l'impissamaïnt, cha sün quaist muond nu dvainta inguotta sainza la voluntà dal Segner. El as dschet:

Ingio vi am voust manar? Eu sun üna penna cha'l fla da ta bocca bütta vi e nan. Eu sun giovaröz in teis mans. Ingio vi am voust manar? Perche am serrast la porta da ma chasa.

El get davent da sa chasa profuondamaing persvas cha que saja la voluntà dal Segner.

Cur cha'l sulai spuntet, as rechattaiva el süsom la collina da seis lö e guardaiva per la val oura. Ah, qua nu savaiva la povra glied da quaista val amo, cha lur salvader s'approssmess. Amo nun avaiva ingün pover, ingün sconsolà ornà la porta da sia chasa cun guirlandas da gilüders. In las chasas ch'el intraiva uossa nu daiva ingün il bainvagnü; las mammas nu pigliaivan lur infants sün bratsch per als mussar l'hom dal Segner; las stüvas nun eiran amo scuadas e garnidas per il retschaiver; ils homens nu lavuraivan amo cun mans diligiaints sülla champagna, per cha seis ögls pudessan s'allegrar vi a champs bain ragolats e vi ad auals bain mantgnüts.

Cun ün sguard be temm'e sgrischur contemplaiva el sco cha la süttina faiv'ir tuot in malura, sco cha la semenza eira arsa e sco cha la glied nun avaiva ingüna vöglia da cultivar la terra per la prossma semenza. El guardaiva via pro las spuondas da sias muntagnas, ch'el amaiva tant, e'l sulai da la daman al mussaiva grands tocs terrain cotschens da l'ars. El vezzaiva ils vduogns a l'ur da la via, sco ch'els eiran squasi sechs da la seschdà. Vi da bleras chosas pitschnas, vi da l'odur chi gniva our da las chasas, vi da las saivs chi eiran per terra via, vi da la paca laina chi eira davant chasa, vi da que tuot vezzaiva el, cha la glied nu lavuraiva plü sco chi toccaiva, chi eira bsögn aint il pajais e cha la glied tschercha seis cufort in bavand vinars e laschand cha que tuna.

Ma forse füt que bun per el, ch'el pudet vair que tuot; perche ad el nu füt que concess da vair a prüir giuvna semenza da seis agens champs, da spettar pro sia aigna platta e stüzzar il bras-chèr, da sentir ils manins lams da seis uffantets

in seis agens e da chattar sia pozza vi d'üna chasarina prusa. Forsa cha que eira bun per el, chi avaiiva seis anim chaldà d'üna greiva malavita, cha que daiva oters, ch'el pudaiiva cuffortar in lur granda misiergia. Forsa cha que eira bun per el, cha'ls temps eiran uschè noschs, cha la chüzza da la natüra refüsaiva als povers eir il plü necessari, e cha blers da quels, chi eiran situats plü bain, avaiivan lur algrezcha da'ls pudair ruinar. Là sün quel muot gnit chapitani Lennert a resentimaint, cha'l Segner il pudess amo savair dovrar.

Sia duonna nun il fet clamar. I gniva bler dit intuorn da quaista duonna superbia, chi nun haja vuglù retschaiver seis hom. Ün requintaiva, cha minchün chi tscherchaiva da manar ils manzuns sül hom, gniva taschantà brüscamaing, ch'ella nu laiva gnianca udir seis nom. Ma neir chapitani Lennert nu provet mai da la manar sün oters impissamaints.

*   *   *

Id eira il di davo.

Ün hom vegl, ün cuntadin, d'ün lö na lontan da seis comün sta sün seis let da mort. El ha survgní la soncha tschaina e la forza da sia vita ais exausta; el ais per morir.

Sia duonna, seis infants e sia servitü stan intuorn seis let. El ais fortunà, rich e giod'ün bun nom. L'hom vegl discorra da sai stess, sco sch'el stess avant il trun da Dieu, e cun suspürs profuonds e plets affirmants cufferman ils preschaints la vardà da que ch'el disch.

„Eu eira ün lavuraint diligiaint ed ün bun patrün chasa. Eu n'ha vuglù bain mia duonna sco meis man dret. Eu nun ha laschè crescher sü meis infants sainza ils tgnair in frain ed avair chüra d'els. Eu nu'm ha dat vi al baiver. Eu nun ha schlouà ils terms. Eu nun ha tribulà ils chavals cur cha que giaiva a munt. Eu nun ha fat patir d'instà la bescha in sia lana.“

E sia gliend chi crida repeta sco ün rebomb que ch'el disch.

Intant sainz'esser observà ais gnü ün hom vegl aint dad üsch per rovar qualchosa da mangiar. Eir el oda ils plets dal moribund intant ch'el sta tuot tacitamaing pro l'üsch. E'l vegl continuescha:

„Eu n’ha schragischà il god e süantà sü las palüds. Eu n’ha trat suolchs gualivs. Eu fabbrichet ün tablà trais ja plü grand co que cha meis babuns vaivan beà per metter là üna raccolta suot tet, chi eira trais ja plü granda. Eu fet far trais badhers our d’argient il plü fin. Meis bap vaiva fat far be ün. Dieu m’asgürarà üna buna plazza in seis tschêl.“

„Nos Segner accoglierà nos patrùn chasa amiaivelmaing,“
dîsch sia glièud.

L’hom sper l’üsch taidla ils plets e sgrischur il surprènda. El va via pro l’amalà e piglia seis man.

„Meis ami, meis ami“, dîsch el, e sia vusch trembla da sculozza. „Hast tü ponderà chi cha’l Segner ais, avant la fatscha dal qual tü gnarast uossa a star? El ais ün grand Dieu, ün Dieu da la terror. Ils muonds sun seis champs. Ils orcans sun seis chavals. La distaisa dal tschêl trembla suot sias passivas greivas. Voust tü at gloriar davant el e’t masürar cun el? Tü nu sast quant pussant cha’l Segner ais, aint il reginam dal qual tü intrarast.“

Ils ögls dal vegl as schlargian, intuorn sia bocca tira que da la sgrischur, si’agonia vain plü greiva.

„Nu gnir cun plets grands davant teis Segner. Ils pussants da la terra sun sco stram scuoss sün seis iral. Sa lavur d’ün di ais il ballun dal sulai. El ha chavà ils mars e mantunà las muntagnas. El ha cuvert la terra cun erbas. El ais ün lavuraint chi nun ha congual. Tü nu dessast at masürar cun el. Orma umana, chi est per spartir, t’inclina davant el. At bütt’in la puolvra davant il Segner, teis Dieu. L’orcan dal Segner va in furia sur tai via. L’ira dal Segner ais sur tai sco üna sajetta desastrusa. T’inclina! Clappa sco ün uffant l’ur da sia mantella e rova’l per protecziun! At bütt’in la puolvra e supplicha per sia grazha! T’ümiliescha davant il Creatur, tü orma umana!“

L’amalà fa claps ögluns; el sta culs mans insembel, ma sia fatscha glüscha e l’agonia rafüda.

„Orma umana, o orma umana, chi est per spartir, uschè sgür sco cha tü stast in ti’ultima ura in ümiltà davant teis Segner, uschè sgür vain el at tour sco ün infant in sia bratscha ed at manar in la glorgia da seis tschêl.“

Il vegl dà ün ultim greiv suspür e tuot ais a fin. Chapitani Lennert inclina seis cheu ed ura. Tuots uran e profuonds suspürs vegnan sur da lur lefs.

Cur ch'els guardan darcheu sü, s'ha rasà üna quaida pasch sur la vista dal vegl cuntadin via. In seis ögls para da glüschr amo il reflex da stupends retrats, sia bocca surria, sia fatscha ais transsclerida. El ha viss al Segner.

„El ha viss a Dieu,“ disch il figl e serra al mort ils ögls.

„El ha viss il tschêl avert,“ scuffuondan ils infants e la servitüd.

La veglia massera metta seis man tremband in quels da Lennert.

„Vus l'avais güdà suravi al pü greiv, chapitani Lennert.“

El tascha. Ad el ais dat il dun dal pled e dal fat sainza ch'el ha resentí que. El trembla commoss d'üna grand'impreschiun.

* * *

Que eira l'ura chi manet a chapitani Lennert oura tanter il pövel. Nu füss gnü quaist tanter aint, füss el bain it a chasa e vess mussà a sia duonna sia vaira vista; ma da quaist mu maint davent crajaiva el, cha il Segner il savess dovrar. El dvantet l'hom dal Segner, chi gniva in agüd als povers. Il bsögn eira grand in quels dis, ed a la misiergia vessan pudü dostar prudentsch'e buntà blerun megl co or e pussanza. Be cha la buna vöglia füss statta dapertuot avant man.

Chapitani Lennert capitet ün di pro quels povers paur, chi abitaivan là pro'l munt Gurlita. Il bsögn eira grand pro els. La mailinterr'eir'a fin e sejel nu pudai'ün neir plü semnar, perque ch'ün avai'va già dovrà sü tuot.

Qua fet chapitani Lennert imprastar üna barcha e get sur il lai via a Fors per rovar a Sintram, ch'el regala a la povra gliud mailinterra e sejel. Sintram l'accogliet amiaivelmang, al musset seis graners stachits da gran e'l manet gio'n tschler, ingio ch'el avai'va amo prunas da mailinterra da l'ultima raccolta. El det cumand d'implir tuots sachs e malters, ch'el avai'va tut cun sai.

Ma cur cha Sintram vezzet la barchetta, chattet el cha la chargia saja bler massa greiva per ris-char il viadi sur il lai.

El det uorden da metter ils sachs in üna da sias barchas e dschet a seis famagl, ün hom ferm, dad ir via cun tuot. Uschè turnet Lennert cun sia barchetta vöda.

E tuottüna stuvaiva el restar inavo davo il famagl da Sintram; perchè quaist eir'adüsà a remblar e vaiva bratscha ferma. In giand uschè sur il lai via s'insömgia Lennert da la singulara sort dals granins. Uossa vegnan els miss gio aint illa terra naira, lura prüan els e clappan ragisch; el pensa als bels strams verdclers, chi cuvernaran la terra; el s'inclina in seis spiert als glischar suravia. Lura sto el pensar, sco ch'els avaran da patir durante l'utuon e sur inviern e sco ch'els sun la prü-mavaira l'istess fermes e cumainzan a crescher cun red. Lura ün di saran quaists strams in flur e las spias s'impliran cun bels granins dutschs. E cur cha la fotsch lura lavurarà e'ls strams croudand per terra, cur ch'als pals croudand sün quels, cur cha'l muglin varà transmüda quaists grans in farina, e ch'ün farà our da la farina il pan, lura dostarà la semenza là in quella barcha blera fam.

Magnus, il famagl da Sintram, as fermet al pè dal munt Gurlitt e blera glied famantada as rammasset là. Qua dschet Magnus sco cha seis patrun l'avaiva cumandà: „Meis patrun as trametta qua malz e gran. El ha udi cha vus nu vaís plü vinar.“

Qua gñit la glied sco narra. Ella curriava vi pro la barcha, sagliava aint ill'aua per s'impatrünir dals sachs e dals malters.

Que nun eira pero il maniamaint da Lennert. Intant eir'eir el rivà a la riva ed el gñit grit, cur ch'el vazzet il cuntegn da la glied. El avaiva destinà la mailinterra per mangiar e'l sejel per sem. Da far dar malz nu l'eira gnanca gnü adimmaint.

El clamet a la glied da laschar star ils sachs; ma quella nu'l fet per cumand.

„Schi cha'l sejel dvainta sablun in vossas boccas e la mailinterra crappa in vossas gulas,“ exclamet el tuot irrità, perque cha mindün laiv'avair ils sachs e'ls malters.

In quaist mumaint avaiva que l'apparentscha sco scha seis plects vessan effettuà ün miracul.

Duas femnas chi dispittaivan pervia d'ün malter, scharpettan quel per mez; ma id eira be sablun laint. E'ls homens chi

ozzetan ils sachs da mailinterra, s'inacordschettan ch'els füssan uschè pesants, sco schi füss crappa laint.

Ed in fat, in nun eir'aint inguott'oter co sablun e crappa. La gliעד s'insgrischit da quaist hom chi eira gnü pro ella e faiva miraculs. Lennert s'vess eir'ün mumaint sco impetri da la schmurdüm. Be Magnus riaiva.

„Fa cha tü vegnast davent ant co cha'ls cuntadins inclegian il tur cha teis patrun als ha vuglü far, uschiglö fan els ir a tai e sia barcha gio'l fuond dal lai“, dschet Lennert.

„Eu nun ha ingüna temma“, dschet Magnus riand.

„Va!“ dschet Lennert cun ün tun talmaing seri, cha Magnus chattet per bön dad ir.

Lura fet Lennert cuntschaint a la gliעד, cha Sintram ils haja vuglü tgnair per nar. Ma el pudaiva dir que ch'el laiva, la gliעד nu laiva crajer oter co chi saja dvantà ün miracul. La nouva da que as deraset subit dapertuot; e qua cha la gliעד ha üna predilecziun per il miraculus, schi crajet ün generalmaing, cha chapitani Lennert sapcha far miraculs. El survgnit üna pussanza sorprendenta sur dals paur, e quels il nomnaivan be plü: l'hom dal Segner.

* * *

Id eir'utuon. Il prüm venderdí d'october cumainza a Brobí la faira, chi düra ot dis a la lunga. Que sun vairs dis da festa. In mincha chasa vain mazzà e fat sü qualchosa. Ils vestits nairs d'inviern vegnan qua trats aint per la prüma vouta. Il consüm da vinars as radobla, e da lavurar quaists ot dis ingün nu discuorra. A la servitüd paj'ün oura la paja da l'an e quella stüdgia, che ch'ella pudess cumprar sül marchà. Da dalöntschi nanpro vain la gliעד culla buscha sülla rain e'l bastun in man. Blers chatschan lur muvel sül pra d'faira. Muois stinats e chavras chi as pünchan cun lur chammas davant e nu voutan inavant causeschan a quels chi las mainan bleras rabgias ed a quels chi guardan pro bler da rir. Süls bains plü grands survain ün visita, e qua s'oda da tuot las sorts novitads. Ils uffants s'insömgian dals regals e dals raps chi survegnan quaists dis.

Lur'ì! prüm di da faira — che fuolla da glied gira qua vi e nan. Qua's vezza chamannas e tendas, suot e davant las qualas ils cramers han miss oura lur roba. Sotunzs sün cordas, acrobats, musicants orbs sun qua in quantità. Neir cramers da dutscharias e buttiers da vinars nu mancan. Ma ün s'incordscha quaist an l'istess, cha la glied ha da cumbatter culla misiergia. I nu regna la dretta vita sül marchà. Il plü grand traffic ais sülla faira da muvel; perche plü d'ün sto vender vacha e chavagl, sch'el vuol viver culs seis sur inviern.

Ma l'istess ils dis da faira sun dis d'allegria. Be ch'ün haja ils raps per ün pèr vinars, schi nu's mangla plü perder il curaschi. E na be il vinars nu'ls fa star allegers. Scha'ls paurs vegnan da lur chasettas isoladas ed as maisdan qua tanter la fuolla, chi sbraja e ria, schi vegnan els mez stuorns be da quaist travasch.

Sch'i vain qua tanta glied insembel, schi ais que natüral; perche id ais di da faira. Ma quaist nun ais daffat brich il principal. L'essenzial ais gnir qua insembel cun paraints, amis, cuntschaints, e mangiar tuorta da chaschöl, liangias d'bescha, baiver vinars e cumprar qualchosa pels pitschens a chasa.

Tuot chi chi nu sto star hoz a chasa per via dal muvel, as rechatta qua sül pra d'faira a Brobi. Da las ja as cucuna la glied in ün lö ed ün nu sa che chi ais dvantà, fin cha la pulizia as ficha tras la fuolla e güd'in pè ün char chi vaiva fat la cupicha, o fa far fin ad üna baruffa, e che chi nun ais, sta la glied intuorn ün cramer chi as litiga cun üna duonna chi ha massa pacs raps, ma massa blers peds.

Vers mezdi cumainzan las solitas battostas. Ils paurs fan valair, cha'ls cramers als ingianan pro la roba da pass. Il prüm as dischan els tuot las qualitats e davo dà que solitamaing amo üna pluntada. Minchün sa, cha que ais per ils blers, chi vezzan in quaists dis be bsögn e misiergia, ün dalet da pudair provar qua sül pra d'faira cun bratscha e peis sias forzas. E subit cha'ls baraffuns vezzan o odan, cha que da gio da qualche vart üna battosta, schi sun els qua.

Magnus, il famagl da Sintram, ais pel plü il prüm sül lö. El ais stuorn, e furibund eir. El ha büttà per terra ün hom e dà sün quel sco sün sdratscha. Quel sbraja; qua saglian ün pèr

oters da seis cumpagns nanpro e provan da'l deliberar. Ma uossa clappa Magnus ün'assa da quatter meters lungezza ed ün per zolls grossa, chi sta sün duos chavelots e serva per maisa, e s'inserva da quella per arma.

Magnus ais üna bes-cha. Aint il local da pulizia in ün oter comün vaiv'el cun üna suletta pajada sfrachà tras la paraît. El ais bun da portar üna barcha amo discretamaing granda sün sias spadlas. Ed uossa cumanzand a dar intuorn cun quaist'assuna, tuot mütscha, ami ed inimi. El ha uossa ün'arma, el la voul dovrar.

Plain desaparaziun mütscha la glied dad el. Homens e duonnas sbrajan e cuorran. Ma co ais que pussibel a las mammas da mütschir, aviand ellas lur infants pro sai? Chars e baracas las stan dapertuot in peis. Vachas e bouvs, chi sun scullozzats da quaist sbragizzi, impedischan eir la fügena.

In ün chantun tanter las chamannas aint ais cuognà aint ün mantun da duonnas ed infants. E vers quaists as volva il furibund. El craja da chattar tanter quaists aint seis adversari e dozza la plana d'maisa. Sblachas e trembland da l'anguoscha stan las femnas qua in ün burlun e spettan il cuolp mortal.

Ma il sfrach da l'assa, chi va tschüvland tras l'ajer, vain tgnü sü d'ün hom chi ha stais oura sia bratscha. Quaist hom nu's ha sgobbà, dimpersé ais stat dret sü; ün hom ha our d'aigna voluntà survgni il cuolp per salvar a bliers. Duonnas ed infants nu manglan plü as tmair. Ün hom s'ha sacrificà per els e sta uossa sturni per terra via.

E quaista bes-cha da Magnus nu dozza plü sia plana d'maisa per pluntar inavant. Tuot in üna ja l'ais passà quaist gust. El inscuntra l'ögliada da quaist hom güst in quel mumaint cha la plana d'maisa crouda sün sia verscha. E quaista ögliada l'incuoglia il sang in sias avainas. Sainza far resistenza as lasch'el liar e manar davent.

Sco ün fö as derasa la nouva, cha Magnus da Fors haja coppà al chapitani Lennert, e cha el, chi eira l'ami dal pövel, haja dat via sia vita per proteger duonnas ed infants chi eiran al bandun.

E sül pra d'faira cun seis travasch, seis carneval e seis sbragizzi ais in üna ja profuonda quietezza. Ingün nu nego-

ziescha plü, ingün nu clocca plü tras, ingün nu pensa plü sül vïnars, e'ls musicants spettan per inguotta, cha qualchün vegna amo a'ls tadlar.

L'ami dal pövel ais mort e tuot ais in led. Tacitamaing as chatscha tuot vi prol lö, ingio ch'el survgnit il cuolp. El ais là per terra via e nu sa amo inguotta da saí. Ün nu vezza ingüna plaja, ma seis copigliun para d'esser sputà insembel.

Ün pèr homens il mettan cun tuotta precauziun süll'assa, cha'l gigant ha laschè crodar.

„Ingio via il dessan nus portar?“ dischan els ün a l'oter.

„A chasa,“ disch üna vusch brüsca our da la fuolla.

O schi, ma buna glied, portà'l a chasa! Ozzà'l sün vossas spadlas e portà'l a chasa! El ais stat üna balla da gö aint ils mans da nos Segner. Sco üna penna ais el stat sofflà davent dal fla da sa bocca. Portà'l uossa a chasa!

Quaist cheu schmagagnà ha posà aint in preschun sül cuz, aint in tablà sül stram. Laschè'l posar uoss'in sa cha sün ün plümatsch lam! Sainza cuolpa ha'l portà pain'e varguogna, füt el s-chatschè davent da si'aigna porta. El ais stat ün fùgitiv errant, chaminand süllas vías dal Segner, ingio ch'el las pudaiva chattar. Ma'l pajais da si'increschantüna eira sa cha, cha'l Segner l'avaiva serrà. Forsa cha la cha sta averta per l'hom chi ais mort per salvar duonnas ed infants.

Uossa nu vain el sco ün malfattur, accumpagnà da barracuns stuorns. Ad el segua ün pövel inter in led. El ha dmutà in sas chamannas e l'ha güdà in sa misiergia. Portà'l uossa a chasa!

Ed els fan que. Ses homens dozzan la plana d'maisa, sülla quala el posa, sün lur spadlas e'l portan davent. Ingio ch'els vegnan va la glied da la vart e sta quieta; homens scuvernann lur cheus, duonnas s'inclinan sco ch'ellas soulan far in baselgia, scha'l nom dal Segner vain nomnà. Blers cridan e terdschan lur larmas. Oters cumainzan a discuorrer, che hom cha que saja stat, tant bun, tant da bun umur, tant serviziaivel e tant da temma da Dieu. Que ais eir singular d'observer sco cha mincha vouta, cha ün da quels chi portan vain stanguel, va luot luot subit vi ün oter cun sa spadla suot la plana d'maisa aint.

Ushè passan els cun Lennert eir speravi als barracuns da quella not. Ün d'els — que eira ün colonel — disch: „Eir nus lain ir davo la bara,“ e l'intera cumpagnia al seguitescha.

Il pra d'fàira ais schnüdà. Tuot voul cumpagnar a chasa il chapitani. Tuot necessari d'ün laiva amo cumprar lascha ün perintant da la vart. Ingün nu pensa plü da portar qualchosa da la fàira als pitschens. Quels chi eiran güst in marchà per cumprar qualchosa, laschan la roba là sülla banca da buttia. Tuot voul ir ad Helgesäter.

Cur cha la comitiva riva là, ais que tuot quiet ed ingün'orma sün via. E sco quella vouta tuna il colonel eir hoz sün porta chasa, chi ais serrada. Tuot eira it hoz a fàira, e la duonna dal chapitani eira restada suletta a chasa. Ed ella avra uossa la porta.

Lura dumanda ella sco ch'ella vaiva già plü bod üna vouta dumandà:

„Che laís?“

E sün que respuonda il colonel sco quella ja:

„Nus eschan qua cun teis hom.“

Ella contempla cun ün sguard penetrant il colonel, chi sta qua tuot calm e dret sü sco ün i. Ella contempla sco cha quels chi portan sun be plain crida. Ella vezza plandscher l'intera fuolla chi vain davo. Ella vezza sco cha tschients dad ögls cregns sun fixats sün ella. L'ultim vezza ella l'hom stais oura sülla bara e qua squitscha ella seis man a seis cour marmugnand: „Quaista ais sia vaiva vista.“

Sainza dumandar plünavant as sgobba ella, tira nan il chadenatsch, avra la porta da tuottas duos varts e va lura ouravant als oters aint in chambra.

Il colonel e la duonna dal chapitani mettan ad ir il let, lura vain chapitani Lennert louà aint in ün bun let da susta cun bels linzous albs.

„Viva'l amo?“ dumanda ella.

„Schi“, respuonda il colonel.

„Aise amo spranza?“

„Na. I nun ais da far plü inguotta.“

Ün mumaint ais que tuot quiet, lura la vain dandettamaing ün impissamaint.

„Crida tuot quaista glied per amur dad el?“

„Schi.“

„Schi che ha'l fat?“

„L'ultim ch'el ha fat ais, ch'el as laschet coppar da quel Magnusun per salvar duonnas ed infants da la mort.“

Darheu ais ella ün mumaint quieta e pensa davo.

„Ma schi che vista avaiava'l avant duos mais, cur ch'el laiva gnir a chasa?“

Il colonel sta schmort. Uossa inclegia el. Pür uossa inclegia el.

„Gösta, il pittur, l'avaiva pitturà sü.“

„Schi al n'ha eu serrà sia chasa pervia d'ün tur da barracuns. Co pudais vus, colonel, güstifichar üna simila acziun?“

Il colonel dozzet sa givella largia.

„Eu n'ha da render quint per bler.“

„Eu craj pero cha quaist ais il per cha tü hast fat.“

„Perque nu'm ais neir gnü avant ün chamin uschè greiv. Dal rest n'ha eu amo duos conculpants?“

„Chi sun quels?“

„Sintram ais l'ün e l'otra est tü svessa, cusdrina. Eu sa cha bliers han provâ da discuorrer cun tai pervia da teis hom.“

„Que ais il vaira,“ respuonda ella.

Alura al giavüscha ella da requintar da quella bavarella a Brobi.

El la relatescha da que, sco ch'el ha amo adimaint, ed ella al taidla sainza l'interrumper. Lennert ais amo adüna sainza santur. La stanza ais stachida da glied chi crida. Tuot ils üschs stan partedunter. Ingün nu pensa da far star inavo la glied. Süllas s-chalas, aint ils piertans fin ün toc oura pel curtin stan schurmas d'umans cun tscheras plainas da temma e vistas plainas da crida.

Cur cha'l colonel ais a fin cun seis rapport, disch la duonna dal chapitani cun vusch clera, cha tuot pudet incleger:

Per cas chi vessan da's rechattar qua in stanza amo plüs barracuns da quella not, ch'els fetschan il bain e s'absaintan; perche que am vain avant greiv da'ls vair, intant ch'eu sez qua al let da mort da meis marit.“

Sainza far pled s'eleua il colonel e va. Gösta Berling cun plüss oters da la cumpagnia al sequiteschan. La gliעד, plaina d'indegnaziun vers els, va da la vart per ils laschar passar.

Cur ch'els sun davent, disch la duonna dal chapitani: Nu less qualchün da quels, chi han viss meis hom l'ultim temp, am dir, ingio ch'el s'ha tgnü sü e che ch'el ha tambas-chà."

Ed uossa cumainzan els là aint a dar testimonianza per chapitani Lennert avant sia duonna, chi l'avaiva scognuschü e s'avaiva mussada uschè crudela vers el. Uossa strasuna darcheu la lingua da las veglias chanzuns da baselgia. I discuorran homens chi nun han mai let ün oter cudesch co la bibla. In ün linguach cregn da ritrats sco'l cudesch da Giob, in ün möd da discuorrer sco'ls patriarcs requintan els da l'hom dal Segner, chi giaiva intuorn per güdar al pövel. —

I va lönch fin ch'els sun a fin. Ed intant chi fa s-chür e chi vain not stan els là e requintan. Ün davo l'oter vain nan e requint'a sa duonna dad el, il nom dal qual ella avant nun avaiva gnianca vulgü udir.

Qualchüns ha el flià in lur malattia ed ils ha darcheu fat gnir frisks; baruffants ha el domà, a conturblats ha el dat cufort, a bavaders persvadet el da gnir solids. Minchün chi eira turmantà da qualchosa faiva gnir l'hom dal Segner, e quel eira stat bun da güdar o almain da sdasar in els cretta e spranza.

Tuotta saira strasuna cuaint illa stüva da l'ammalà la lingua da las imnas.

Cuour'ül curtin sta la gliעד in rotschas e spetta sülla fin. Els san che chi dvainta cuaint. Que chi vain discurre cuaint al let da mort dadot, que disch cuoura l'ün a l'oter suot vusch. Quel chi ha da dir qualchosa, quel va aint tuot luot. „Qua ais ün chi po dar perdüttanza“, ha que nom ed ün al fa piazza. Ed els vegnan dal s-chür aint il cler, dan gio lur testimonianza e spareschan darcheu aint il s-chür.

„E che disch'la uossa?“ dumandan quels chi stan cuoura, scha qualchün vain oura. „Che disch'la uossa, la rigurusa duonna dad Helgesäter?“

„Ella ha l'aspet d'üna regina. Elle surria sco üna spusa. Ella ha mis la pultruna vi pro seis let e pozzà sün quella la roba ch'ella avaiva svesst tessü per el!

Lur'as spargia dandettamaing ün profuond silenzi sur els tuots via. Ingün nu disch, ma tuots san que in üna ja: „El moura.“

Chapitaní Lennert avra seis öglis; el guarda ed el vezza avuonda.

El vezza sa cha, seis pövel, sa duonna, seis infants, sa roba . . . e surria. Ma el ais be sdasdà per morir. Amo ün ultim respir ed el da sü il spiert.

Qua s'immüttischan ils rapports, ma üna vusch cumainza a chantar il psalm da mort.

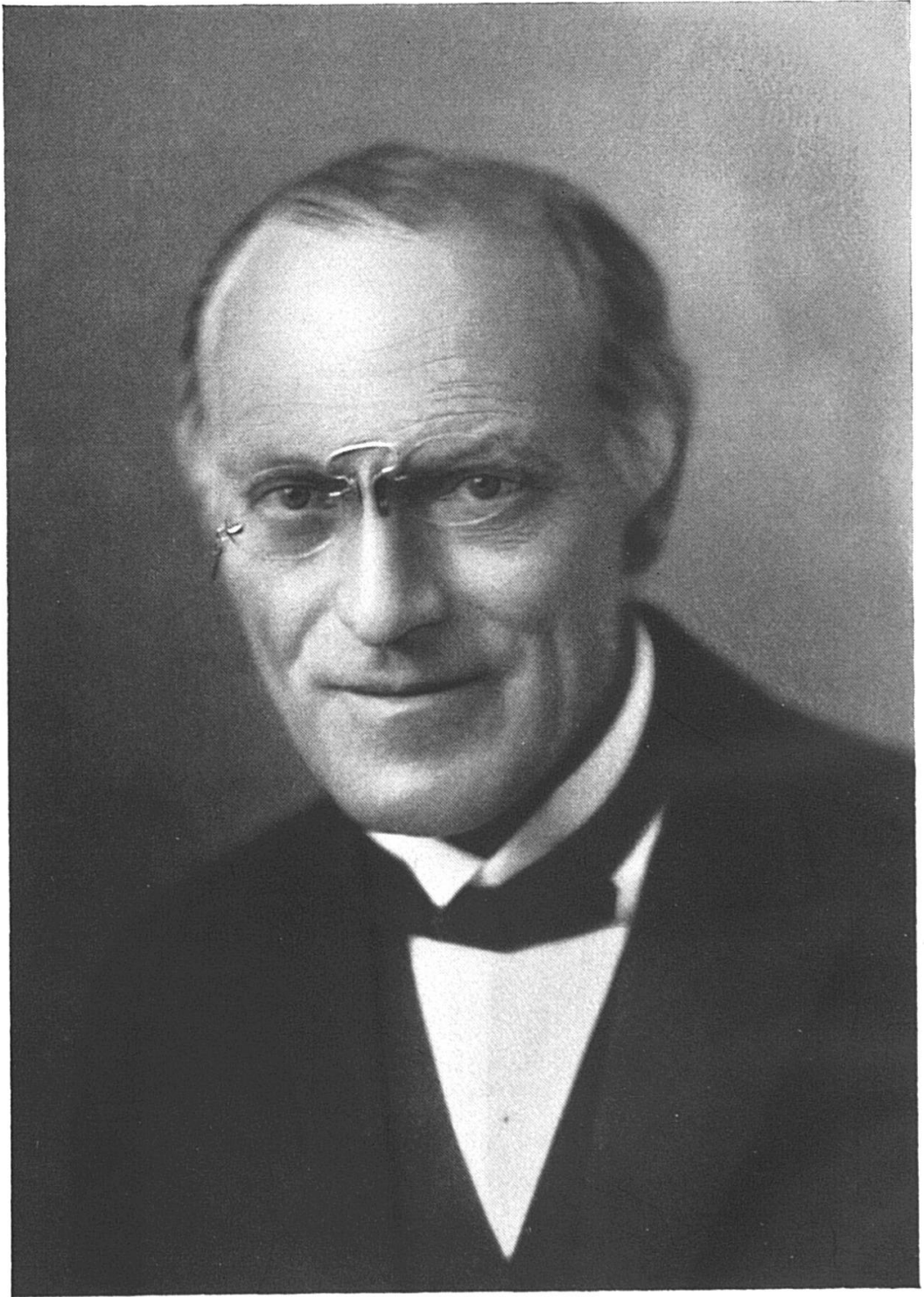
Tuots chantan davo, e portà da blera tschient vuschs s'eleva il chant sü vers il tschêl.

Que ais il salüd da cumgià da la terra a l'orma chi avanza a meldra vita.

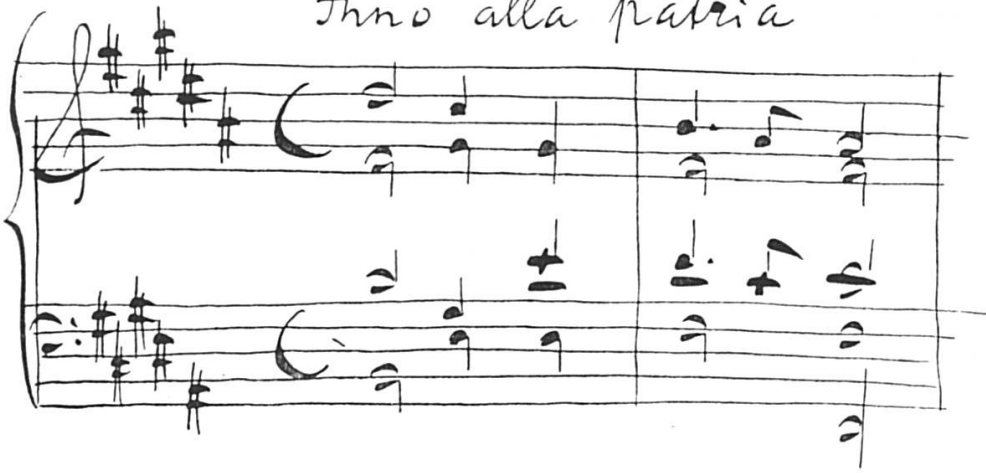

Vopa da las trais lias sülla medaglia Stauffer dal 1548

" Svizzera, da cour t'salù "
 Inno alla patria

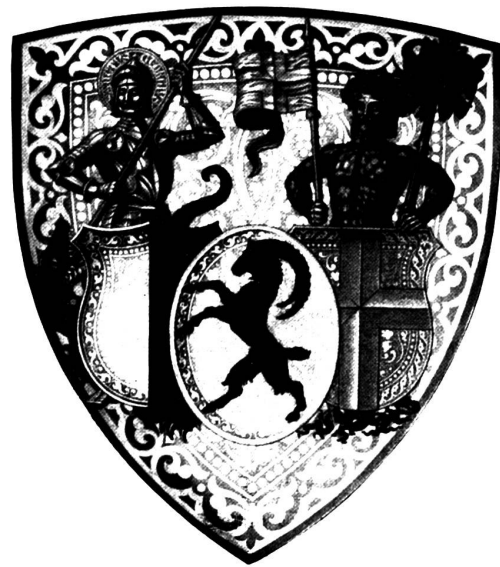

O. Barbieri

Vopa grischuna dal 1895 illa sèla d'armas dal museo naziunel a Zürich

Vopa grischuna dal 1860 illa sèla dal Cussagl da Stedis a Berna